

educational situations. The educational design involves careful reflection and adjustments by a teacher of his own professional or teaching and learning activity of the learning subjects on the basis of the set tasks; search for optimal ways of successful solving some educational problems; developing a detailed plan for teaching and learning activities and predicting the future results; achieving some positive results under any conditions of training and education; introduction of new educational technologies.

Designing of teaching and learning activities is to improve the quality of knowledge and learning skills. The specifics of the process of mastering the knowledge system involves the formation of the autonomy of actions, the need to expand the arsenal of skills beyond the defined models and algorithms. This requires introducing the system of creative tasks into the learning process, increase of self-reliance activities, singling out the specific criteria for learning assessing.

Key words: *design, pedagogical design, professional training, future music teacher.*

УДК 159.954:78

Микола Ляшко
Mykola Liashko

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

THEORETICAL BASIS OF INVESTIGATING THE PROBLEM OF MUSICAL ABILITIES DEVELOPMENT

Стаття спрямована на обґрунтування теорії дослідження проблеми розвитку музичних здібностей, на загальну інтегративну спрямованість освіти, на необхідність посилення взаємодії мистецтв і формування поліхудожніх комплексів, що ґрунтується на розвиткові здібностей школярів та передбачає підвищення їхньої естетичної культури й гармонійного виховання кожного члена суспільства.

Ключові слова: *здібності, музичні здібності, музично-слухові здібності, фізіологічне дозрівання, музичне мистецтво.*

У вирішенні складних музично-освітніх завдань сучасна школа потребує нових теоретичних, ефективних методик музичного навчання і виконання учнів, розв'язання різноманітних художньо-педагогічних проблем, одне з головних місць серед яких посідає проблема розвитку музичних здібностей.

Аспекти розвитку цих якостей проаналізовано в роботах Б. Березовського, Л. Виноградова, Л. Гарбера, В. Дружиніна та ін. Висвітленню теоретичних питань дослідження проблеми розвитку музичних здібностей присвячені праці Б. Бриліна, Д. Кирнадської, О. Прищепи. Вивченню сутності музичних здібностей присвячені праці зарубіжних (Ф. Лерсі, Р. Рей, В. Франкл) та вітчизняних психологів (Б. Теплова, С. Науменка, Э. Голубева, В. Колосок та ін).

Мета написання статті – проаналізувати та теоретично обґрунтувати формування та розвиток музичних здібностей у педагогічній теорії й практиці.

Загальна інтегративна спрямованість освіти, що зумовлює необхідність посилення взаємодії мистецтв і формування поліхудожніх комплексів, ґрунтується на розвитку здібностей школярів та передбачає підвищення їхньої естетичної культури й гармонійного виховання кожного члена суспільства.

Під здібностями розуміють такі психічні якості, завдяки яким людина порівняно легко набуває знань, умінь, навичок та успішно займається певною діяльністю. Стосується це, зокрема, і музичних здібностей, які представляють собою індивідуально-психологічні властивості, що зумовлюють сприйняття, виконання, створення музики та здатність до її навчання.

Проблема розвитку музичних здібностей багатогранна й різнопланова, оскільки торкається не тільки природи музичності, її структури та діагностики. На перший погляд, вона носить суто психологічний характер, однак може досліджуватися з різних наукових боків. Тому вивченням розвитку музичних здібностей займалися як видатні педагоги і композитори, так і вчені з різноманітних наукових галузей.

Осмилення питання розвитку музичних здібностей як однієї з найактуальніших проблем музичної освіти здійснено в наукових працях у таких аспектах: філософсько-естетичному, музикознавчому. Дослідження музичних здібностей, пошук шляхів і методів їх формування й розвитку проведено вітчизняними та зарубіжними вченими педагогами. Окремі аспекти досліджуваної проблеми дістали втілення в наукових працях у ракурсі загальномузичного, музично-творчого, музично-естетичного, народної основи виховання.

Серед праць, у яких розглядаються проблеми розвитку музичних здібностей дітей молодшого підліткового віку, виокремимо роботи, у яких учені наголошують, що розвиток музичних здібностей молодших підлітків повинен поєднуватися із формуванням у учнів високих музичних цінностей та розвитком гуманних почуттів.

Проблема здібностей завжди була і є гострою та життєво важливою для педагогіки. Вона постійно перебуває в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних фахівців. Це одна із найважливіших та найактуальніших проблем виховання сьогодення.

Необхідно нагадати, що від початку свого виникнення поняття «здібності» пов'язувалося із розподілом праці людини та видами її трудової діяльності. Це закріпилося у їх найменуваннях: музичні, літературні, математичні, технічні здібності. Але зв'язок здібностей із працею людини простежується не тільки у їхніх назвах, але й у змісті та детермінованості. Наприклад, музичні здібності виникають і формуються тільки в музичній діяльності: співі, грі, спробі підбирати та відтворювати мелодії на інструменті тощо, де вони можуть повноцінно проявлятися та розвиватися. Теж саме можна сказати і про інші здібності, які також виявляються лише в певній діяльності.

У вивченні здібностей виокремлюють три основні проблеми: їхнє походження і природу, типи й діагностику окремих видів та закономірності формування.

Слід зазначити, що здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які є суб'єктивними умовами успішного виконання певного виду діяльності. Вони виявляються в процесі оволодіння цією діяльністю, у тому, наскільки індивід за інших рівних умов швидко й ґрунтовно, легко й міцно опановує способами її організації і виконання. Під ними розуміють такі психічні якості, завдяки яким людина порівняно легко набуває знань, умінь, навичок й успішно займається певною діяльністю.

Здібності людини – це внутрішні умови її розвитку, які, як і інші внутрішні умови, формуються під впливом зовнішніх – у процесі взаємодії людини і зовнішнього середовища (світу). Ці складні комплексні властивості здебільшого розглядаються поза зв'язком із загальними для всіх людей властивостями, які можна назвати «родовими». Природа здібностей та таких «родових» властивостей загальна, адже їх нейрологічною основою є система зв'язків, що рефлекторно функціонують.

Принципові положення психології здібностей та їхнього розвитку дозволяють значною мірою висвітлити природу музичних здібностей.

Музичні здібності – це індивідуальні психологічні властивості людини, що зумовлюють сприйняття, виконання, написання музики та здатність до її навчання. Різною мірою музичні здібності проявляються майже в усіх людей.

У психологів і педагогів-практиків трапляються різні уявлення про музичні здібності. Аналіз літератури свідчить про існування двох основних поглядів на природу музичності: музичність як уроджена здатність, що не підлягає формуванню, і музичність як властивість, що формується на основі природних задатків.

У найширшому плані задатками елементарних музичних здібностей вважаються основні сенсорні, інтелектуальні, мнемічні, рухові й ефективні функції людської психіки.

У практиці відбору дітей для професійного музичного навчання задатками часто вважають високий ступінь розвитку найелементарніших музичних здібностей (звуківисотного слуху,

ладового чуття, чуття ритму) та музичної пам'яті. Наявність названих здібностей педагоги оцінюють швидше, як показник відсутності дефектів музичного слуху в дитини, ніж як показник можливих майбутніх досягнень. Напевно, тому музиканти-педагоги їх і відносять до музичних задатків, а не до музичних здібностей, як це роблять психологи.

Отже, не дивлячись на те, що музичні здібності вивчаються психологами досить давно, проте до цього часу в науковців ще немає єдиної точки зору на визначення цього феномена. Так, деякі музичні здібності прийнято визначати в термінах, що пов'язані з назвами елементів музичної мови (звуковисотний, тембровий слух, відчуття ладу, гармонійний і мелодійний слух тощо). Іноді їх характеризують у тлумаченні психічних процесів і явищ (слухові здібності, мнемічні, рухові, афективні тощо). У різних країнах світу дослідники та педагоги музиканти до музичних здібностей відносять різні властивості слуху, а також різні психічні функції. До того ж у різних мовах світу існують власні терміни для характеристики музичних здібностей і властивостей особистості, які неможливо однозначно перевести на інші мови (наприклад, відчуття ладу, або *tonal memory*).

Причин розбіжностей декілька. Одна з них полягає в тому, що музична діяльність вимагає багатьох різноманітних здібностей і вони можуть комбінуватися багатоманітними способами у різних людей та різних видах музичної діяльності. Інша причина полягає в тому, що структура музичних здібностей змінюється з віком. Залежно від характеру музичного навчання та накопичення музичного досвіду людини, у різних вікових групах спостерігається неоднакове співвідношення опорних, ведучих і «фонових» компонентів структури музичних здібностей.

Музичний слух – це одна з головних складових у системі музичних здібностей, недостатня його розвиненість робить неможливими заняття музичною діяльністю. Б. Теплов відзначав два значення терміна «музичний слух». Під «музичним слухом» у широкому значенні цього слова він розумів як звуковисотний слух, так і деякі інші його види (тембровий, динамічний тощо). У вузькому значенні, за Б. Тепловим, мова повинна вестися тільки про звуковисотний слух. Оскільки звуковисотний рух є основним «носієм змісту» у музиці, то провідну роль у її сприйнятті та відтворенні відіграє саме звуковисотний слух, без якого «неможливе ніяке осмислене сприйняття музики, тим більше – ніяка музична дія».

Отже, в основі музичних здібностей є задатки, які вважаються якісною властивістю психічних функцій (перцептивної, психомоторної, емоційної тощо) і становлять частину природної організації індивіда. Вони розвиваються в конкретних соціальних умовах у процесі всього його життя.

Музично-слухові здібності характеризуються складними просторово-часовими відношеннями, які визначають їхню структурну наповненість. Музично-естетичні здібності своїми функціями виходять за межі музичної діяльності, але безпосередньо з нею пов'язані. Разом із музично-слуховими здібностями вони складають єдиний синкретичний комплекс музичності, поділ якого може бути лише умовним.

Нерівномірність розвитку окремих компонентів музичних здібностей і компенсація одних іншими створює відповідні педагогічні проблеми, розв'язання яких потребує діагностики та постійної кореляції музично-виховного процесу для вдосконалення процесу їхнього формування й розвитку.

Орієнтація загальноосвітньої школи на подальше вдосконалення системи навчально-виховної роботи, зокрема музично-естетичної, неможлива без знання вчителем вікових особливостей своїх вихованців. Знання таких новоутворень дозволяє визначити основні напрями педагогічної роботи щодо формування естетичного ставлення молодших підлітків до музичного мистецтва та розвитку в них музичних здібностей.

Молодший підлітковий вік – важливий етап у житті та розвитку школярів. Це період суттєвих морфофункціональних і психічних змін у житті дитини. У результаті перебудови організму у ньому відбувається становлення якісно нових утворень, з'являються елементи дорослості, посилюється самосвідомість у стосунках з оточуючими та товаришами, виникають нові інтереси, активізується пізнавальна діяльність тощо.

Учні 5–6 класів входять у незвичні для них види відносин, що вимагають від них наявності нових психологічних якостей. Саме в цей період для школярів характерною є тенденція до

зниження успішності навчання, спостерігається порушення поведінки, схильність до емоційної лабільності, підвищення рівня стомлюваності, проявляються невротичні реакції, порушення самопочуття тощо. Тому при переході до середньої ланки навчання на перший план висуваються питання адаптації особистості учня до нових умов навчання.

Відомо, що вміння адаптуватися у мікросоціальних відносинах є одним із критеріїв психічного здоров'я. Адаптованість як один із критеріїв «норми» здоров'я виражається у відсутності психічних розладів, нормальному функціонуванні органічних та психічних систем організму, наявності ресурсних можливостей для подолання стресових ситуацій та збереження рівноваги між особистістю та соціальним оточенням.

У цей період у молодших підлітків спостерігаються значні розбіжності між вимогами, які висуваються суспільством до них, та їхніми обов'язками й правами. Фізіологічна перебудова організму школярів супроводжується емоційною нестабільністю. Її проявами є: недостатня впевненість у собі, тривожність, низька самооцінка, не сформованість рефлексії щодо наслідків власних вчинків. Наростання таких станів посилюється порушеннями соціальних зв'язків.

У процесі фізіологічного дозрівання також відбуваються психологічні зрушення, де статевана належність набуває соціального значення. З одного боку, спостерігаються негативні прояви, дисгармонія у будові особистості, зміна інтересів, протестний характер поведінки стосовно дорослих, а з іншого – прояв таких позитивних показників, як зростання самостійності, більш різноманітними та змістовними стають стосунки з ровесниками й дорослими, значно розширюється сфера діяльності тощо. Важливим при цьому є те, що цей період дозволяє молодшому підлітку вийти на нову соціальну позицію, у якій формується його свідоме ставлення до себе як до члена суспільства.

Виникнення в підлітка уявлення про себе як про людину, що переступила рубіж дитинства, зумовлює його переорієнтацію з дитячих норм і цінностей на дорослі. З прагненням швидше стати дорослим пов'язана провідна для молодшого підлітка потреба у самостійності і незалежності. Його здатності самостійно регулювати свою поведінку сприяє досягнутий рівень психічного та особистісного розвитку. Молодший підліток краще, ніж учень початкової школи, розуміє себе, може аналізувати свої вчинки, хоча йому ще важко передбачати їх наслідки. Його поведінка більш осмислена, не така імпульсивна, як у молодшого школяра, він краще володіє собою. Молодший підліток ставить перед собою віддалені цілі, формує перші життєві плани, ідеали, прагне бути на когось схожим, набути певні риси характеру, моральні переконання. Потреба в самостійності реалізується у намаганні діяти без сторонньої допомоги й опіки, у здатності приймати рішення і відстоювати власні погляди, в умінні досягати визначену мету, діяти під впливом власних спонукань.

Водночас у молодших підлітків посилюється негативізм щодо будь-яких вимог дорослих, яскраво виявляються ознаки емансипації, намагання будь-що демонструвати свою незалежність. Вони прагнуть вільно обирати способи виконання своїх обов'язків і одночасно бояться проявити слабкість, уникають діяльності, яка може спричинити чиїсь насмішки або відчуття непевненості у своїх силах.

Постійна взаємодія молодшого підлітка з однолітками породжує у нього прагнення зайняти належне місце серед них, що є одним із домінуючих мотивів поведінки та діяльності. Його потреба в самоствердженні настільки сильна, що задля визнання ровесниками молодший підліток готовий поступитися своїми поглядами та переконаннями, здійснювати вчинки всупереч своїм моральним настановам. Втратити авторитет в очах друзів, відчуття посягання на свою честь і гідність є найбільшою трагедією для молодшого підлітка. Тому він бурхливо реагує на нетактовні зауваження учителя у присутності друзів, вважаючи це приниженням своєї особистості.

Форми самоствердження молодшого підлітка можуть бути різноманітними. Найпростіша з них полягає у зовнішньому наслідуванні дорослих, їхніх звичок, особливостей поведінки.

Навчання, яке залишається основним видом діяльності, характеризується довільністю, розвитком активності й самостійності. Сприйняття поступово набирає рис спланованості і різнобічності. У підлітка з'являється прагнення бути уважним, здійснювати самоконтроль та саморегуляцію. Спостерігається поглиблення і диференціація пізнавальних інтересів школярів.

Зростає обсяг уваги, удосконалюються вміння розподіляти та переключати її. Провідною потребою стає вибіркове спілкування з однолітками, які мають виразні індивідуальні якості. Відбувається відкриття власного «Я», що веде до зацікавленості власним внутрішнім світом та внутрішнім світом інших людей.

Молодший підліток уже володіє певною системою предметних знань, визначається високою мотивацією досягнення успіхів у вибраному профілі навчання, має вироблену здатність зосереджуватися на змісті навчальної діяльності та відволікатися від сторонніх подразників. Він здатний до самостійного опрацювання значних обсягів інформації. Уміє користуватися словом, убачаючи в ньому свою інтелектуальну силу й ознаку авторитету.

Ускладнення умов шкільного навчання, збагачення змісту внутрішньо-психічної діяльності підлітків спричинює потужні зміни їх інтелектуальної та особистісної сфер.

Так, розвиток уваги учнів 5-6 класів відбувається через формування її вищих довільних форм, зростання обсягу, стійкості та концентрації. Однак спостерігається залежність продуктивності уваги від інтересу молодшого підлітка до діяльності: школяр може тривалий час зосереджуватися, переборювати відволікання уваги, якщо його приваблює зміст чи сам процес діяльності. Хоча для багатьох молодших підлітків характерна імпульсивність інтелектуальних процесів, але за умови позитивної стійкої мотивації учні 5-6 класів спроможні до саморегуляції уваги, яка стає більш контрольованою. Тому в цей період вдосконалюється вміння розподіляти та переключати власну увагу.

Розвиток позитивних властивостей уваги молодших підлітків залежить від їхніх вольових якостей. Проте увага учнів 5-6 класів покращується, якщо вміло стимулюється вчителем та коли вони бачать своє прогресивне просування у навчанні. Саме за сприятливих умов виховання в цьому віці спостерігається й уважність у ставленні до інших людей.

Процеси відчуття та сприймання працюють у молодших підлітків узгоджено, розвиваються в єдності. Їхня довільність набуває характеру цілеспрямованих сенсорних і перцептивних дій, оскільки ускладнення змісту навчального матеріалу для свого успішного засвоєння потребує від школяра продуктивного сприймання.

У молодшому підлітковому віці змінюється і співвідношення між мисленням та пам'яттю, яка втрачає свою домінуючу позицію, поступаючись саме мисленню. Воно в цьому віці стає більш логічним, системним, доказовим та обґрунтованим, розвивається здатність самостійно аналізувати, порівнювати, узагальнювати, виявляється бажання проникнути в суть явища, зрозуміти його причину, установити зв'язки між окремими предметами та явищами.

У свою чергу, розвиток мислення сприяє інтелектуалізації перцептивної (відчуття і сприймання) сфери. Поряд із засвоєнням сенсорних еталонів (форма, колір, звук) молодші підлітки оволодівають умінням бачити навколишній світ у відповідності із власними почуттями, які звільняють їх від штампів. Завдяки таким досягненням у розвитку перцепції у підлітків поглиблюється сприймання, дедалі більше розвивається його цілеспрямованість і активність, поглиблюється повнота й точність, удосконалюється спостережливність. Починають ускладнюватися й окремі види сприймань, зокрема такі, як сприймання простору, часу, тексту, картини, музичного твору тощо.

Отже, естетичний відгук молодших підлітків на твори музичного мистецтва може бути різноманітним, залежно від їхніх смаків та пристрастей, наявності естетичних знань та слухацького досвіду. Скажімо, часто спостерігається бурхливе захоплення та гострі переживання низькопробних, беззмістовних музичних шлягерів.

У молодшому підлітковому віці формується також оцінювальне ставлення до навколишнього світу, зокрема до музичного мистецтва. Оцінка музичних творів набуває в молодших підлітків критичного характеру: все підлягає ретельному аналізу і потребує незаперечного доведення. Але все ж таки, як показують дослідження вчених, у цьому віці школярі поступово «схиляються до критеріїв загальноприйнятих норм та оцінок». Вони можуть адекватно оцінювати музичні зразки, ураховуючи при цьому як нормативну оцінку, так і засоби виразності.

За свідченням психологів (К. Ковканадзе, В. Крутецький), молодші підлітки досить ґрунтовно мотивують свій власний вибір та особистісні вподобання у галузі мистецтва. На основі певних естетичних знань і вражень, набутого досвіду спілкування з музикою у молодших

підлітків поступово виробляється здатність до абстрагування, міркувань, вибору визначеного способу аналізу, використання таких прийомів, які сприяють розкриттю змісту музичних творів, а також «утворюється характерологічна особливість мислення – від розуміння того, що сприймається, – до активної його переробки».

Ускладнення змісту навчання в основній школі вдосконалює у них роботу пам'яті. В учнів 5-6 класів розвивається логічна пам'ять, яка поступово займає домінуюче місце при фіксації навчального матеріалу. Разом з тим уповільнюється розвиток механічної пам'яті.

Паралельно з розвитком сприймання, пам'яті та мислення відбувається формування уяви. Уява учнів 5-6 класів, зазвичай, менш продуктивна, ніж у дорослого, але багатша фантазією. Показово, що не всі молодші підлітки під час навчання досягають об'єктивного результату творчості, але всі вони отримують задоволення від процесу фантазування. Недосяжні в реальному житті мрії легко втілюються у світі фантазій. Тому уява часто приносить молодшому підліткові заспокоєння, знімає напруження, послаблює внутрішній конфлікт. Окрім цього, у своїх фантазіях молодший підліток краще усвідомлює власні прагнення та емоції.

Підлітковий вік сприятливий для вдосконалення вмінь користуватися мовленням як засобом спілкування. На думку Г.С. Костюка, майстерне володіння зовнішнім мовленням виражає інтелектуальну силу молодшого підлітка, є ознакою його авторитету в колективі. Активно розвивається при цьому і внутрішнє мовлення учнів 5-6 класів, яке відображає пошуки адекватних способів передачі власних думок. Проявляється інтерес до оволодіння засобами виразності мови.

Визначені перетворення пізнавальної сфери стають суттєвими передумовами і для розвитку музичних здібностей молодших підлітків. Яскраве, емоційне сприйняття, загострена чутливість, багата фантазія й уява – усе це полегшує вплив музики на школярів і виступає важливим чинником формування їхньої загальної музичної культури, у якій музичні здібності представляють собою відносно самостійний блок індивідуально-психологічних властивостей особистості.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. – Л. : ЛГУ, 1978. – 269 с.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація / Н.П. Волкова. – Київ, 2007. – 428 с.
3. Елканов С.Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя / С.Б. Елканов. – Москва : Просвещение, 1989. – 189 с.
4. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы /Е.А. Климов. – Казань : Изд. КГУ, 1969.
5. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк. – Київ : Рад.школа, 1989. – С. 70.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія спілкування / Л.Е. Орбан-Лембрик, І. М. Цимбалюк. – Київ, 2007. – 485 с.
7. Теплов Б.М. Психология индивидуальных различий. Способности и одаренность / Б.М. Теплов. – Избр. труды : в 2-х тт. – Москва : Педагогика, 1985. – С. 16.

The article is aimed at the research of the theory of musical abilities development. The author pays attention to the general integrative orientation of the education, shows the need for strengthening the interaction between the art and the formation of multiartistic complexes, which are based on the students' abilities development and realized through the improvement of their aesthetic culture and harmonious education of every society member.

The issue of musical abilities development is varied and diverse as it deals not only with a nature of musicality, its structure and diagnostics, but also with other scientific features. In the European humanitarian tradition the specific nature of the human ability for creativity has already been debated for nearly five centuries. It is realized through the ability to create new forms of things, relationships, behavior in various situations and within various limits. The term creativity covers all forms of creation and appearance of new things on the background of existing, standard ones.

In order to develop creative abilities a level of intelligence, which is slightly higher than an average one, is required. High level of creative abilities development is impossible without definite knowledge and efficient intellectual foundation.

According to the criterion of the complexity the range of creative tasks is extremely wide – from simple things to the scientific discoveries, but on the other hand they have the same essence: fulfilling these tasks a human being finds a new way or creates something new, so the act of creativity takes place. For the development of creativity the ability to apply skills is considered to be a very important one. The skills, acquired while solving one task, are applied in a new situation. So, it is vital to separate the «grain» of the problem from those specific features, which may be used in another area.

Psychologists and educators have emphasized that music contributes to the development of creativity, it forms cognitive, emotional and motivational functions, develops creative thinking and communicative skills as well as positive features of character (regularity, industriousness, perseverance in reaching the goals). The abilities and skills, acquired in the musical sphere, can be transferred to other activities, which are non-musical ones.

If we think theoretically about a final result of musical education in a secondary school, as this process is endless, it should be said that modern scientific views on national education run that the children have to be acquainted with the idea of the folk music culture as an integral part of the spiritual culture of the society.

Key words: *ability, musical abilities, music and auditory abilities, physiological maturation, musical art.*

УДК[37.091.33:271.2-752]:783.8

Ольга Майба
Olha Maiba

ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЦЕРКОВНОГО СПІВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НЕДІЛЬНОЇ ШКОЛИ

THE CONTENT, FORMS AND METHODS OF TEACHING CHURCH SINGING TO PRIMARY SCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF SUNDAY SCHOOL

У статті розглянуто зміст, форми і методи у навчанні церковному співу в умовах сучасної недільної православної школи. Визначені методи і форми у навчанні церковному співу молодших школярів в умовах недільної школи мають сприяти формуванню християнських православних цінностей, тобто виробляти в них навички самостійного мислення і виявлення ініціативи.

Ключові слова: *зміст, форми, методи, церковний спів, недільна школа, молодший шкільний вік.*

Вирішальну роль у вихованні духовно розвинутої цілісної особистості відіграє християнські православні цінності українського народу, зокрема православна культура. Незважаючи на те, що освіта в нашій країні відокремлена від церкви і виховання має світський характер, необхідно шукати та розширювати шляхи й засоби їх взаємодії. Це сприятиме поліпшенню морального стану суспільства, піднесенню емоційно-естетичної культури нового покоління.

Вивчення науково-методичної літератури, передового педагогічного досвіду початкової ланки мистецької освіти свідчить про певні прогалини щодо форм і методів навчання церковному співу молодших школярів в умовах недільної школи. Аналіз змісту та організації навчання церковному співу у недільних школах показує, що цілісному формуванню християнських православних цінностей заважає вузько-предметний технічний підхід до вивчення дисципліни.